

УДК 35:005.591.4

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i59.113352>

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ

*Дейнека О.Г., д.е.н., професор,
Семенцова О.В., к.е.н., доцент,
Васильєв О.Л., к.е.н., доцент (УкрДУЗТ)*

Розглянуто підходи до визначення ефективності управлінської діяльності комерційних підприємств та організацій сфери публічного адміністрування. Виділено основні складові ефективності публічного адміністрування залізничного транспорту за напрямками отримуваних результатів. Запропоновано підходи щодо визначення величини структурних складових та узагальнюючого інтегрального показника ефективності управлінських впливів публічного адміністрування залізниць. Класифіковано чинники, що здійснюють вплив на ефективність публічного адміністрування залізничної галузі.

Ключові слова: публічне адміністрування, залізничний транспорт, економічна ефективність, соціальна ефективність, функціональна ефективність

ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПУБЛИЧНОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ ОТРАСЛИ

*Дейнека А.Г., д.э.н., профессор,
Семенцова Е.В., к.э.н., доцент,
Васильев О.Л., к.э.н., доцент (УкрГУЖТ)*

Рассмотрены подходы к определению эффективности управленческой деятельности коммерческих предприятий и организаций сферы публичного администрирования. Выделены основные составляющие эффективности публичного администрирования железнодорожного транспорта по направлениям получаемых результатов. Предложены подходы по определению величины структурных составляющих и обобщающего интегрального показателя эффективности управленческих воздействий публичного администрирования железных дорог. Классифицированы факторы, которые оказывают влияние на эффективность публичного администрирования отрасли.

Ключевые слова: публичное администрирование, железнодорожный транспорт, экономическая эффективность, социальная эффективность, функциональная эффективность

APPROACHES TO DETERMINING THE EFFICIENCY OF PUBLIC ADMINISTRATION RAILWAY INDUSTRY

*Deineka O.G., Doctor of Economics, professor,
Sementsova O.V., Candidate of Economic Sciences, associate professor,
Vasiliev O.L., Candidate of Economic Sciences, associate professor (USURT)*

The materials of the article substantiate the need to evaluate the efficiency of the public administration of the railway industry. The forms of manifestation of managerial influences on railway transport are categorized and the most typical objects of evaluation of acts certifying administrative decisions are presented. The expediency and the advantages and disadvantages of methods of determining the partial indicators of public administration efficiency are substantiated. It is proved that the efficiency of public administration is an integral indicator formed under the influence of the components: economic, social, functional, scientific and technical, and environmental component. Approaches to the definition of each structural component of the effectiveness of public administration are proposed. It has been noted that, unlike management of commercial enterprises, where economic efficiency is the most important in assessing the effectiveness of management influences, in the field of public administration, this structural component is secondary, giving way to the component of social efficiency. The approach to the definition of the integral indicator of the efficiency of public administration is proposed. The classification of factors influencing the efficiency of public administration of the railway industry is given.

Keywords: *public administration, railways, economic efficiency, social efficiency, functional efficiency*

Постановка проблеми. Проблема визначення ефективності управлінської діяльності є традиційно актуальною для економіки макро- та мікрорівня і знаходиться в центрі уваги сучасної науки і практики. В умовах реформування залізничної галузі, що передбачає трансформацію прав власності, питання удосконалення підходів до визначення ефективності публічного адміністрування залізниць набуває все більшої значимості, що і обумовлює актуальність поставленої теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «ефективність виробництва» та «ефективність управління» широко розповсюджені та активно застосовуються в сучасній науці. Різні аспекти визначення ефективності публічного управління розглядалися в працях як іноземних (П. Друкер, М.

Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі, Р. Ликерт, Г. Райта та ін.) та вітчизняних (В.В. Цветков, А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Н. Нижник, А. Чемерис, І. Розпутенко, О. Пухкал, О. Брайченко В. М. Сороко та ін.) вчених [1-10]. Однак питання визначення ефективності управлінських впливів органів публічного адміністрування на залізничному транспорті потребують подальших досліджень.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Не зважаючи на різноманіття наукових робіт, присвячених визначенню ефективності управління підприємствами різних форм власності та органів влади, аспекти визначення ефективності публічного адміністрування на залізничному транспорті потребують поглибленого вивчення. З огляду на це, метою статті є обґрунтування підходів до

визначення ефективності публічного адміністрування на залізничному транспорті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття ефективності є давно вживаним та широко розповсюдженим. Найбільш застосованим воно є для економічної характеристики доцільності виробничого процесу на підприємствах різних форм власності. Визначення ефективності виробництва за моделлю «вигоди – витрати» підчас є доволі трудомістким процесом, але безперечно являє собою найбільш об'єктивну оцінку доцільності реалізації виробництва загалом та часткових його процесів зокрема, бо ґрунтується на формалізованих методах дослідження.

Значно складніше оцінити ефективність процесів, що мають нематеріальний характер, які повсякчас супроводжують будь-які виробничі процеси та, навіть, спонукають їх появу. Таким процесом є управління, породження якого обумовлюється бажанням людини щодо удосконалення оточуючого середовища. Повною мірою це стосується і оцінки ефективності управлінських рішень системи публічного адміністрування на залізничному транспорті.

Публічне адміністрування - діяльність органів державного (муніципального) управління з участю зацікавлених сторін з метою формування та розвитку суспільних відносин для досягнення стійкого розвитку держави, що сприяє забезпеченню прав і свобод громадян, задоволення їх потреб як у короткостроковій та середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Соціально-економічні проекти є одним із об'єктів публічного адміністрування.

Залізничний транспорт також в певній мірі структурує фактор економічного розвитку регіону, в результаті чого високий рівень інтеграції

даного виду транспорту та виробничого ланцюга регіону сприяє зростанню регіональних ринків та поліпшує інвестиційний клімат. Відповідно, регіональна система залізничного транспорту знаходиться в прямій взаємодії з економікою регіону та сприяє її успішному розвитку.

Особлива роль взаємин державних структур та бізнесу в залізничній галузі, які спрямовані на розвиток механізмів управління даним видом транспорту, відповідає парадигмі публічного управління - розвиток взаємодії держави, бізнесу та суспільства в цілях підвищення якості життя населення.

Традиційно, ефективність будь-яких процесів класифікують за великою кількістю ознак, серед яких найпоширенішим є диференціація за напрямками отриманих результатів. Для умов сьогодення, на залізничному транспорті доцільно розрізняти показники ефективності публічного адміністрування за такими напрямками отриманих результатів, як:

- економічна ефективність;
- суспільна ефективність;
- функціональна ефективність;
- науково-технічна ефективність;
- екологічна ефективність тощо.

Як відомо, головною метою діяльності будь-якої організації в умовах ринку є отримання прибутку, тому і найголовнішим видом ефективності для комерційних підприємств є економічна. Узагальнюючий показник економічної ефективності традиційно визначається шляхом співставлення отриманих економічних результатів з витратами.

На відміну від комерційних підприємств, установи публічного адміністрування створюються з метою управління суспільством, як цілісною системою. Спрямованість публічного адміністрування у залізничній галузі полягає в прийнятті адміністративних

рішень, наданні адміністративних послуг та здійсненні внутрішнього адміністрування залізничної галузі. Тож, економічний аспект визначення ефективності публічного адміністрування залізничної галузі є, хоча і вагомою, але не визначальною складовою. На перший план виходить ефективність функціональна та суспільна.

Функціональну ефективність доцільно знаходити шляхом співставлення отриманих результатів управлінського впливу з поставленими цілями. До критеріїв функціональної ефективності публічного управління на залізничному транспорті можна віднести, наприклад, розподілення управління галуззю за напрямками управління інфраструктурою та перевізним процесом, забезпечення прозорості фінансових потоків галузі, відповідність вітчизняної транспортної галузі європейським стандартам обслуговування, розвиток перевезень транспортними коридорами тощо.

Визначення ж суспільної ефективності є найголовнішим у процесі оцінки ефективності діяльності публічних організацій і проводиться шляхом співставлення результатів діяльності цих організацій з основними вимогами суспільства. У якості критерію суспільної ефективності публічного управління на залізничному транспорті можна обрати ступінь задоволення вимог та очікувань споживачів від якості транспортної послуги (тобто отримання підвищеної якості обслуговування, зручність розкладу, зменшення часу перебування в поїзді, збільшення періодичності руху, впровадження нових маршрутів тощо).

Визначення науково-технічної ефективності публічного адміністрування залізничної галузі співставлення рівня науково-технічного прогресу галузі за результатами здійснення управлінських впливів публічного адміністрування до очікуваних. Критерієм науково-технічної

ефективності публічного управління у залізничній галузі може виступати відповідність методів, форм, способів, принципів, прийомів, інструментів управління залізничною галуззю.

Знаходження екологічної ефективності публічного адміністрування залізничної галузі співставлення екологічного впливу на оточуюче середовище за результатами здійснення управлінських впливів публічного адміністрування до попередніх (або прогнозованих) оцінок впливу. За критерій екологічної ефективності публічного управління галуззю можна обрати обсяг забруднень на душу населення, обсяг забруднень на одну гривню валового фінансового результату, обсяг забруднень на одиницю транспортної роботи, що цілком відповідають напрямкам розробок індексу екологічної ефективності.

Слід зазначити, що оцінка ефективності управлінських впливів публічного адміністрування в залізничній галузі не має обмежуватися визначенням означених часткових показників. Видається доцільним поєднання їх в єдиний узагальнюючий показник ($E_{заг}$):

$$E_{заг} = \sum_{i=1}^n E_i \cdot \alpha_i, \quad (1)$$

де E_i - рівень i -го часткового показника ефективності публічного адміністрування залізничної галузі ($i=1, \dots, n$, де n - кількість часткових показників ефективності управлінського впливу, що враховуються в узагальнюючому);

α_i - питома вага важливості i -го часткового показника ефективності публічного адміністрування залізничної галузі. Питома вага може бути визначена

експертним шляхом з урахуванням пріоритетів публічного адміністрування залізничної галузі.

На ефективність публічного управління на залізничному транспорті має вплив велика кількість факторів, найвагоміші з яких можна розподілити на дві групи:

- 1) фактори внутрішнього впливу:
 - цінності, які обрані за базові;
 - стратегічні цілі, легітимні концепції та моделі розвитку залізничного транспорту;
 - політичний курс організації;
 - організація системи управління залізничним транспортом України та її функціонування, як єдиної системи;
 - єдність політичного і правового простору;
 - стан адміністративного апарату, його пріоритетні форми, методи і стиль керуючої діяльності;
 - професіоналізм;
 - рівень взаємодії керуючої та керованої систем, а також зі споживачами;
- 2) фактори зовнішнього впливу:
 - економічна, політична стабільність;
 - соціальна ентропія суспільства.

Доцільно відмітити, що є можливим застосування формалізованих методів вимірювання ефективності переважно для визначення економічної ефективності. Такі методи дають точну та обґрунтовану оцінку управлінських впливів системи публічного адміністрування на об'єкт впливу – залізничний транспорт та його зовнішнє оточення.

Поруч з цим, вимірювання суспільної, науково-технічної, функціональної та екологічної складової ефективності управлінських впливів публічного адміністрування залізничної галузі переважно ведеться за умов застосовуються методів експертної оцінки, що унеможливує створення

типових моделей оцінки ефективності вказаних часткових показників. Результати проведення оцінки вказаними методами можуть носити ймовірнісний та варіативний характер в залежності від фокус-групи споживачів, співробітників та експертів, що залучалися до оціночного процесу, влучності формулювання актуальних для залізничної галузі питань, комунікаційних перешкод тощо.

Висновок. Удосконалення підходів до визначення ефективності публічного адміністрування залізничної галузі можливе при поглибленому дослідженні вимог споживачів, розумінні мети та місії організації, що набуває особливого змісту в умовах трансформації відносин власності в галузі залізничних перевезень. Означені заходи призведуть до підвищення соціальної та функціональної ефективності роботи галузі, чим створять і умови для зростання економічної складової ефективності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Peter, F. D. The Practice of Management [Text] / Drucker F. Peter. - Butterworth-Heinemann, 1999. - 399 p.
- 2 Management [Text] / Michael H. Mescon, Michael Albert, Franklin Khedouri. - 3rd. ed. - Cambridge, MA [etc.], 1988. - 349 p.
- 3 Likert, R. New patterns of management [Text] / R. Likert. - N. Y. : McGraw - Hill, 1961. - P 125.
- 4 Райт, Г. Державне управління [Текст] / Г. Райт ; пер. з англ. В. Івашка, О. Коваленка, С. Соколик. - К. : Основи, 1994. - 191 с.
- 5 Цветков, В. В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект) [Текст] / В. В. Цветков. - Х. : Право, 1996. - 164 с.
- 6 Мельник, А. Ф. Державне управління [Текст]: підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю.

Васіна. - К. : Знання, 2009. - 582 с.

7 Нижник, Н. До проблеми ефективності державного управління в Україні [Текст] / Н. Нижник // Підвищення ефективності державного управління: стан, перспективи та світовий досвід : зб наук. пр. / за заг. ред. В. М. Князева. - К. : Вид-во УАДУ, 2000. - С. 6-11.

8 Чемерис, А. Дієвість органів державного управління та органів місцевого самоврядування [Текст] / А.

Чемерис // Вісн. держ. служби України. - 2001. - № 1. - С. 52-60.

9 Ефективність державного управління та управлінських кадрів в умовах змін [Текст] : зб. наук. пр. / І. Розпутенко, О. Пухкал, О. Брайченко та ін. - К. : НАДУ, 2005. - 168 с.

10 Сороко, В. М. Надання публічних послуг органами державної влади та оцінка їх якості [Текст] : навч. посіб. / В. М. Сороко. - К. : НАДУ, 2008. - 104 с.

УДК 656.33:339.9.01

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ СИСТЕМИ ШВИДКІСНИХ ЗАЛІЗНИЧНИХ МАГІСТРАЛЕЙ

*Дейнека О.Г., д.е.н., професор,
Юрченко Є., магістрант програми ТЕМПУС (УкрДУЗТ)*

Забезпечено подальший розвиток тлумачення: інфраструктурна система, інфраструктурна система швидкісних залізничних магістралей. Визначено основні елементи інфраструктурної системи швидкісних залізничних магістралей. Розглянуто закордонний досвід розвитку швидкісного руху та окреслено напрями подальших наукових досліджень

Ключові слова: швидкісна залізниця, інфраструктурна система, інфраструктурна система швидкісних залізничних магістралей, закордонний досвід

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФРАСТРУКТУРНОЙ СИСТЕМЫ СКОРОСНЫХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫХ МАГИСТРАЛЕЙ

*Дейнека А.Г д.э.н., профессор,
Юрченко Є., магистрант программы ТЕМПУС (УкрГУЖТ)*

Обеспечено дальнейшее развитие толкований: инфраструктурная система, инфраструктурная система скоростных железнодорожных магистралей. Определены основные элементы инфраструктурной системы скоростных железнодорожных